

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (flora)

Amaranthus powellii* S. Watson a la Plana Occidental Catalana**Amaranthus powellii* S. Watson in the Western Catalan Plaine**

Rebut: 06.11.96
 Acceptat: 12.05.97

Les espècies del gènere *Amaranthus*, secció *Amaranthus*, presents a Catalunya, han estat sovint motiu de certes confusions taxonòmiques. Sens dubte la seva similitud morfològica i la preferència per ubicar-se en un mateix tipus d'agroecosistemes (preferentment conreus anuals de regadiu) justificarien aquest fet.

Als camps de panís de les comarques occidentals de Catalunya (Urgell, Pla d'Urgell, la Noguera i Segrià) es pot constatar la gran capacitat d'infestació d'*Amaranthus retroflexus* L. i d'*Amaranthus hybridus* L., dues de les espècies de la secció abans esmentada (vegeu Recasens & Conesa, 1992). La variabilitat morfològica que mostra aquesta darrera espècie és gran, de manera que les revisions més recents atribueixen a *A. hybridus* L. molts dels exemplars que en principi hom havia considerat pertanyents a altres espècies. No obstant això, la revisió del gènere per a *Flora ibèrica* (Carretero, 1990), inclou altres espècies dins aquella secció, entre elles *Amaranthus powellii* S. Watson. Aquesta

espècie es distingeix d'*Amaranthus hybridus* L. per la mida més gran de les bractèoles que acompanyen les flors: sempre de més de 4 mm de llargada (amb una base membranosa mai inferior als 2 mm), i d'una amplada superior a 1,2 mm.

En la tardor de l'any 1995 hom ens va portar material per a determinar provinent d'un camp de panís de Tèrmens, just a cavall de les comarques de la Noguera i el pla d'Urgell. El material corresponia en la seva gran majoria a *Amaranthus hybridus* L., però vam observar uns pocs exemplars un xic diferents que vam determinar com *A. powellii* S. Watson, determinació que posteriorment fou confirmada per Carretero.

Es tractava d'una població present en l'extrem d'un camp, just a la vora del riu Corb (UTM 31T CG1719), on gaudia d'un ambient força humit i ombrejat. La planta, però, a diferència dels seus congèneres, no creixia dins el camp de conreu. La seva més que possible confusió amb *A. hybridus* ens fa creure en una presència a la Plana Occidental Catalana més freqüent que la aquí assignada. Restaria comprovar, de cara a prevenir futures infestacions, la seva capacitat per a colonitzar els camps de conreu o si, per contra, es restringeix als marges d'aquests camps.

JORDI RECASENS

Departament d'Hortofruïcultura, Botànica i Jardineria. Universitat de Lleida. C/ Rovira Roure, 177. E-25198 Lleida.

Saponaria glutinosa* Bieb. i *Opuntia vulgaris* Mill. a l'Anoia (Barcelona)**Saponaria glutinosa* Bieb. and *Opuntia vulgaris* Mill. in l'Anoia (Barcelona)**

Rebut: 25.03.97
 Acceptat: 12.05.97

L'oròfit *Saponaria glutinosa* es troba distribuït pels grans sistemes muntanyosos del voltant de la Mediterrània, a la península Ibèrica, el nord d'Àfrica, el sud-est d'Europa, el sud de Rússia i Anatòlia.

Hem trobat aquesta espècie a la vall de can Aguilera (Anoia), en tres localitats properes, fent poblacions de pocs peus: la font de la Teula (UTM 31T CG9403), el Forn (31T CG9403) i el puig de l'Avellana (31T CG9303). Creixia sempre sobre esquistos primaris, entre 500 i 680 m i en orientació solella. En tots els casos presentava bona vitalitat, i la seva pervivència semblava assegurada.

N'hem recol·lectat mostres en plena floració a començament del mes de juny de 1996, i ben fructificades a mitjan agost; al setembre, alguns exemplars iniciaven una segona floració. Aquesta floració tardanosa, amb poncelles relativament petites i que no deuen arribar a bon port, sembla que és freqüent en aquesta espècie. Fou la causa de la descripció poc documentada de *Saponaria zapateri* per part de Carles Pau, estirp combinada per autors posteriors com a varietat i com a subespècie, i segons Villar (1988, 1990), en absolut segregable de *S. glutinosa* Bieb. a cap nivell sistemàtic.

A les localitats indicades, la planta es fa en sòls pedregosos, tant en marges de camins, aïllada, com dins de brolles esclarissades d'estepes atribuïbles al *Cisto-Sarothamnetum rosmarinetosum*. L'hàbitat en què l'hem trobada concorda força bé amb l'indicat per Villar (1990) i amplia el donat

per Bolòs & Vigo (1990), que relaciona aquesta espècie amb substrats calcaris; també Erviti (1978) li suposa un comportament calcícola, a partir de poques localitats.

L'àrea més propera on la planta és freqüent és la de les serres de Javalambre i Gúdar (Terol). Més rara, es coneix a Monreal i Lumbier (Navarra), Daroca i Fraga (Aragó), i dins de Catalunya, només de localitats prepirenques, concretament d'Organyà i del Montsec (L. Villar, com. pers.; Bolòs & Vigo, 1990).

D'altra banda, hem herboritzat a la mateixa àrea (entre can Aguilera i la font de la Teula, el Forn...) la cactàcia *Opuntia vulgaris* Mill., petita figuera de moro fàcil de reconèixer pel seu port difús, decumbent, que no supera els 20 cm d'alçada, i pels cladodis de menys de 10 cm. La planta es feia sobre sòls rocósos i esquistosos, en marges de camins i en brolles molt esclarissades del *Cisto-Sarothamnetum rosmarinetosum*.

Opuntia vulgaris és una espècie originària de la part oriental d'Amèrica del Nord, que es troba naturalitzada en alguns punts de la península Ibèrica. Fins al moment ha estat esmentada molt esparsament d'Aragó (Fabregat *et al.*, 1995), de València (Rigual, 1984) i, dins de Catalunya, de l'Alt Empordà (Casasayas, 1990) i de Vic (Berthet, 1990). Una antiga cita sevillana sembla rebutjada en treballs més actuals (Fernández Galiano & Valdés, 1975). De Galícia, Costa & Morla (1986) esmenten *Opuntia humifusa* Rafin., tàxon que diversos autors consideren sinònim d'*O. vulgaris* (Berthet, 1990).

Les mostres corresponents a aquestes citacions es conserven en l'herbari de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (BCC).

RAFAEL-V. QUADRADA I LLOVERA

Departament de Biologia Vegetal. Unitat de Botànica. Facultat de Biologia (UB). Av. Diagonal, 645. E-08028 Barcelona.

***Orobanche laserpitii-sileris* Reuter ex Jordan, espècie nova per als Països Catalans**

***Orobanche laserpitii-sileris* Reuter ex Jordan, a new species for Catalans Countries**

Rebut: 16.06.97
Acceptat: 08.07.97

Aquesta espècie ha estat recol·lectada a la vall de Varradòs (Vall d'Aran, UTM 31T CH2438) a 1.785 m, on es fa sobre *Laserpitium siler*, el seu hoste més habitual. Aquest constitueix, a l'indret conegut com les pales de Varradòs, unes grans poblacions en el si de pastures referibles al *Seslerio-Mesobromenion*, al costat d'espècies com *Scabiosa columbaria* subsp. *cinerea*, *Teucrium pyrenaicum* var. *pyrenaicum*, *Acinos alpinus*, *Globularia nudicaulis* subsp. *gracilis*, *Anthyllis vulneraria* subsp. *boscii*, *Crepis albida*, *Pedicularis foliosa*, *Allium fallax*, *Phyteuma orbiculare*, *Lactuca perennis*, *Gymnadenia conopsea*, *Seseli libanotis*, *Fritillaria nigra* subsp. *nigra*, *Leuzea centauroides*... El substrat està format per roques esquistoses carbonatades que afluïren a la superfície constituint petites cingleres esglaonades i orientades cap al sud. Entre elles es desenvolupen vessants molt pendents on s'estableixen les poblacions esmentades.

Laserpitium siler és una umbel·lífera exclusiva de les muntanyes sud-europees que als Països Catalans arriba fins a les serres prepirinenques interiors (Bolòs & Vigo, 1990). Creix normalment en zones pedregoses, al peu de cingles, en ambients oberts i assolats, on pot formar petites poblacions. La raresa de l'hoste, d'altra banda

quasi exclusiu, ja que només ocasionalment s'ha observat el paràsit sobre *Laserpitium latifolium* i *L. halleri* (Kreutz, 1995), ajuda al fet que aquest darrer sigui encara més rar i segurament també de distribució encara mal coneguda.

Orobanche laserpitii-sileris apareix des dels Alps occidentals i el Jura fins a la península Balcànica, normalment de forma molt dispersa i escadussera (Kreutz, l.c.) i així mateix sembla que ho fa al territori pirinenc. La primera cita d'aquesta espècie als Pirineus fou donada del Valle de Hecho (Montserrat & Villar, 1976). Posteriorment, els mateixos Montserrat i Villar l'han trobada al Collarada (Huesca, UTM 30TYN 0630, JACA241488) i Lazare & Royaud (1994) a Aguas Limpias (Sallent de Gállego, Huesca).

La presència d'*Orobanche laserpitii-sileris* a la Vall d'Aran afegeix una nova dada per a perfilar la corologia d'aquest tàxon, reduint la distància entre les àrees de distribució pirinenca i alpina fins ara conegudes. D'altra banda, comporta l'addició d'una nova espècie a la flora dels Països Catalans.

Agraïm a José Antonio Sesé la informació que ens ha facilitat sobre la distribució d'aquest tàxon als Pirineus Centrals.

EMPAR CARRILLO & JOSEP M. NINOT

Departament de Biologia Vegetal. Unitat de Botànica. Facultat de Biologia (UB). Av. Diagonal, 645. E-08028 Barcelona.

Bibliografia

- BERTHET, P. 1990. *Opuntia* Mill. In: *Flora ibérica*, vol. 2 (S. Castroviejo et al., Ed.). CSIC. Madrid, p. 62-70.
BOLÒS, O. & VIGO, J. 1990. *Flora dels Països Catalans*, vol. 2. Barcino. Barcelona.

- CARRETERO, J. L. 1990. *Amaranthus* L. In: *Flora ibérica*, vol. 2 (S. Castroviejo et al., Ed.). CSIC. Madrid, p. 559-569.
CASASAYAS, T. 1990. *La flora al·lòctona de Catalunya*. Tesis doctorals microf., 787. Universitat de Barcelona.
COSTA, M. & MORLA, C. 1986. Sobre la presencia en la península Ibérica de *Opuntia humifusa* (Rafin.) Rafin. var. *humifusa*. In: *Notas breves. Anales Jard. Bot. Madrid*, 42(2): 533-535.
ERVITI, J. 1978. Notas de flora navarra, *Saponaria glutinosa* Bieb., y otras especies interesantes. *Munibe*, 30(4): 249-256.
FABREGAT, C.; FERRÁNDEZ, J. V.; LÓPEZ-UDIAS, S.; MATEO, G.; MOLERO, J.; SÁEZ, LL.; SESÉ, J. A. & VILLAR, L. 1995. Nuevas aportaciones a la flora de Aragón. *Lucas Mallada*, 7: 165-192.
FERNÁNDEZ GALIANO, E. & VALDÉS, B. 1975. Catálogo de las plantas vasculares de la provincia de Sevilla, VII. *Lagascalia*, 5(1): 113-126.

- KREUTZ, C. A. J. 1995. *Orobanche: die Sommerwurzararten Europas*, Bd. 1. Stichting Natuurpublicaties. Limburg.
LAZARE, J. J. & ROYAUD, A. 1994. Observations botaniques remarquables dans les Pyrénées. *Le Monde des Plantes*, 450: 1-4.
MONTSERRAT, P. & VILLAR, L. 1976. Novedades florísticas pirenaicas. *Collect. Bot.*, 10: 345-364.
RECASENS, J. & CONESA, J. A. 1992. Flore adventice des cultures irrigués de la plaine occidentale catalane. IX^e Colloque International sur la Biologie des Mauvaises Herbes. Dijon: 197-206.
RIGUAL, F. 1984 *Flora y vegetación de la provincia de Alicante*, 2^a ed. Inst. Estud. Juan Gil-Albert. Diputación Provincial de Alicante.
VILLAR, L. 1988. Sobre tres formas del género *Saponaria* descritas por C. Pau. *Boletín del Centro de Estudios del Alto Palancia*, 14-15-16: 123-128.
VILLAR, L. 1990. *Saponaria* L. In: *Flora ibérica*, vol. 2 (S. Castroviejo et al., Ed.). CSIC. Madrid, p. 415-419.